

Timo Sandberg
KUOLONTUOKSU

Rikosromaani

Karisto
Hämeenlinna

© Timo Sandberg ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-42271-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

1

Sakke pyyhkäisi lippiksen päästään, haroi sormilla kankeita hiuksiaan, astui sisään ja jäi odottamaan ovensuuhun. Huoneessa leijui joidenkin kemikaalien ällöttävä haju, mutta samalla siellä oli juhlanan harras tunnelma. Hiljainen musiikki soi.

Omaisjoukkoa katsoessa Saken mieleen tuli, että olisi pitänyt laittaa paremmat vaatteet. Hänellä oli yllään verkkarit eivätkä nekään erityisen puhtaat, polvissa ja persuksissa oli vihreät läiskät harjoituspelien jäljiltä. Taskussa pullotti jyrävä Nokian kännykkä, se meinasi painaa housut puolitankoon. Seinän vieressä seisova hautaustoimiston työntekijä katseli tiiviisti, ja Sakke kohensi vaivautuneena housujaan ylemmäs.

Hän ei ollut edes aikonut tulla. Hän oli ajatellut, ettei kestäisi nähdä Sinikkaa kuolleena. Mutta sitten Sinin veli oli sanonut, että sulla on velvollisuus jättää jäähyväiset.

– Se kuitenkin taisi rakastaa sua jo kouluikäisestä lähtien.

Saken rintaa puristi ahdistus, syyllisyys vihlaisi vatsanpohjasta asti. Joku oli kertonut nähneensä Sinin Hakka-peliittapatsaan luona heidän riitansa jälkeen. Tämä oli kulkenut porukan ohi itkettyneen näköisenä. Myöhemmin Sinikka oli seisoskellut Hämeenkadulla aivan toisenlaisena, pää pystyssä, hymyilevänä, kuin murheet olisivat jo huuhtoutuneet pois.

Sellainen Sini oli ollut, murehti harvoin ja silloinkin suru kulki hänen lävitseen nopeasti. Hetken kuluttua hän katsoi jälleen eteenpäin.

Tuon illan jälkeen Sini oli kuitenkin kadonnut ja löytynyt vasta parin päivän päästä. Sakke nieleskeli ja tunki kyynelten kihoavan väkisin silmiin.

Huone tuntui olevan täynnä surua, Sinin pikkusisko vollotti ääneen, veli tuijotti takaseinää, äiti yritti nyyhkyttää hiljaa, mutta hänen hengityksensä vingahteli. Isä seisoi pää painuksissa, huulet vapisivat ja leuka oli kurtussa, kun hän koetti hillitä tunteitaan.

Lähimaiset alkoivat poistua ja Sakke vetäytyi nopeasti sivummalle. Sinin isä kuitenkin huomasi hänet, ilme vaihtui surullisesta vihaiseksi ja suu oli pelkkä tiukka viiru.

Oli virhe tulla tänne, Sakke ajatteli. Hänestä tuntui, että jos Sinin isän katse voisi tappaa, hän putoaisi kuolleena maahan.

Mitään ei kuitenkaan tapahtunut, isä ei sanonut sanaakaan, omaisten joukko kulki hitaasti ohi ja myös Sakke suunnitteli lähtevänsä pois heti, kun he olisivat riittävän kaukana.

Mutta kuin oudon voiman vetämänä hän palasi vielä saattohuoneen ovelle ja nousi varpailleen nähdäkseen häivähdyksen arkussa makaavasta Sinikasta.

Hautaustoimiston työntekijä näytti tajuavan Saken tuntemukset ja nyökkäsi rohkaisevasti.

Muutama syvä henkäys, samalla lailla Sakke oli opetellut rauhoittumaan, kun oli asettunut pilkun taakse tärkeän pelin ratkaisuhetkillä. Mutta nyt häntä oli kohdannut sellainen rangaistuspotku, etteivät entiset keinot tahtoneet auttaa.

Sakke käveli hitaasti lähemmäksi.

Arkun vieressä olevalla pöydällä oli kimppu kieloja. Niiden tuoksu tuntui päihittävän kemikaalien hajun. Miehen

mieleen tuli keväinen retki Häränsilmän lähelle. Sinikka oli poiminut ensimmäisen löytämänsä täyteen kukkaan puhjenneen kielon. Hän oli nuuhkinut sitä silmät puoliummessa ja alkanut selostaa kuin koulutunnilla, että kielo on *Convallaria*-sukuun kuuluva ruohovartinen monivuotinen kasvi. Se on kaikilta osiltaan myrkyllinen, mutta kuitenkin vastustamattoman houkuttelevan näköinen ja tuoksuinen.

– Aivan kuin sinä, Sakke oli tokaissut tylästi, koska Sini oli taas yhtenä iltana tehnyt oharit.

Sinikka ei ollut suuttunut. Hän oli vain kutittanut valkoisella kukkarivillä Saken nenän alta.

– Haistele nyt sinäkin rakas Sakari, kielon tuoksu on tarkoitettu kaikille, jotka uskaltavat siitä nauttia.

Sen jälkeen Sinikka oli suudellut häntä pitkään ja lisännyt nauraan:

– Kielon tuoksu, kuolontuoksu.

Pari päivää myöhemmin hän kuuli, että Sini oli ollut Nuutissa jonkun pitkän tyyppin kanssa. Sen jälkeen Sakke oli nimittänyt häntä Kärpäsenmäen jakorasiaksi.

Ne olivat olleet hänen viimeiset sanansa Sinikalle.

Sakke pudisti hiukan päätään kuin olisi ravistanut mielikuvan pois. Sitten hän katsoi röyhelökankaalla verhotussa arkussa makaavaa rakastettuaan.

Sinikka se on, hän totesi mielessään. Eikä kuitenkaan ollut.

Vainajan kasvot olivat rauhalliset, vahamaisen kauniit ja niin nuoren näköiset, että Sini näytti samalta kuin tullessaan erokesän jälkeen yläasteelle. Miten hän olikaan sinä kesänä kaivannut tuota tyttöä. Oli kaivannut ja pelännyt, että tämä Espanjassa ollessaan unohtaa hänet. Mutta kaikki oli jatkunut siitä, mihin se keväällä oli jäänyt. Sini oli hypännyt heti koulun pihassa hänen kaulaansa ja ker-tonut miten ikävä oli ollut.

Sakelle tuli katsellessa hellyttävä olo. Mieltä lämmitti, että Sinikkaa oli kuoleman jälkeen kohdeltu niin hyvin. Hänet oli puettu valkoiseen kaapuun, kädet olivat ristissä rinnalla ja sormien lomaan oli aseteltu kukka niin, että Sini piteli sitä kuin saamaansa ylioppilasruusua.

Sitä kuvaa hän oli katsellut viimeksi aamulla ennen tänne lähtöään. Hän oli ihailut, miten kaunis Sini oli hopeanvärisessä avokaulaisessa mekossaan. Kuin morsian, hän oli taas ajatellut. Jo vuosia oli tuntunut selvältä, että he jossain vaiheessa menisivät naimisiin.

Mutta mitä pitempään Sakke seisoj pää kumarassa arkun vieressä, sitä kipeämmin hän koki sen, että noissa kasvoissa ei koskaan enää olisi elämää. Hänen Sinikkansa oli nyt muualla, jossain kaukana.

Äkkiä Sakke värähti, kun huomasi kaavun kaula-aukosta näkyvät tikit. Jälkiä oli sentään jonkin verran kaunisteltu. Karkeat ompeleet kuitenkin kertoivat siitä, mitä oli tapahtunut.

Syylisyys heidän viimeisestä riidastaan tuli niin vahvana, että hänen oli pakko ottaa arkun laidasta tukea.

Hampaat kirskahdivat, kun Sakke puraisi niitä yhteen, löi lippiksen päähän ja lähti.

2

Kauno Kuohuvirta istui Helsingin rautatieaseman kuppeessa olevassa Ravintola Vltavassa ja maisteli tummaa alkoholitonta olutta.

Hän oli ollut vain parikymppinen, kun oli lähtenyt Lahdesta ja päätynyt rahtilaivaan työhön. Se oli ollut ajolähtö.

Elämä merillä oli ankeaa. Laivat olivat yleensä kuin nuhjuisen matkustajakodin ja vankilan yhdistelmiä. Niissä tehtiin kovaa työtä, nukuttiin ja vietettiin vapaa-aikaa suljetussa tilassa. Satamissa piti ottaa ilo irti elämästä. Saattoi juhlia rajustikin ja joskus tuli tehtyä asioita, joita katui. Nuoruudesta saakka hän oli ollut äkkipikainen, ja se oli johtanut usein vaikeuksiin. Merimiehen ammatissa luonteenpiirteestä ei niinkään ollut haittaa. Aina oli kuitenkin edessä uudet maisemat ja uudet ihmiset, kun matka jatkui toiseen satamaan.

Mutta nyt ne kuviot olivat jääneet lopullisesti taakse.

Elämänvaiheen päätepiste oli ollut Beiran satama Intian valtameren laskevan Púnguè-joen suulla. Miten hän oli taas odottanutkaan Mosambikiin pääsemistä. Siellä naiset eivät juosseet pelkästään rahan perässä. Tämäkin vierailu alkoi hienosti, jo satamaravintolasta hän löysi kaunishiuksisen tumman tytön. He juhlivat, joivat rommia, suutelivat ja hyväilivät toisiaan. Kauno suunnitteli, että ilta huipentuisi rakasteluun jossain bungalowissa. Itse toimitus

ei häneltä kuitenkaan onnistunut ja tyttö oli vaikuttanut pettyneeltä.

Seuraavana aamuna Kauno raotti varovasti silmiään ja tajusi olevansa hämärässä huoneessa. Ohimoissa jyskytti ja heikotti. Hän puristi silmät tiukasti kiinni, kuunteli vieruskaverin rauhallista hengitystä ja koetti muistella illan tapahtumia. He olivat kulkeneet rinnakkain yöllisellä rannalla, tytön lantio oli painunut häntä vasten, tuuli oli hultuttanut pitkiä hiuksia, jotka tuoksuvat jollekin oudolle hedelmälle. Kauno tunsi miten tuo muistikuva sai veren kiertämään kiivaammin. Illallinen häpeä oli helposti korjattavissa, ja hänen kokemuksensa mukaan reipas naiminen oli parasta kohmelonhoitoa.

Kuin tilauksesta vieruskaveri ojensi kätensä, työnsi sen Kaunon peiton alle, puristi hellästi ja alkoi sitten hangata. Kauno makasi nautiskellen silmät kiinni, mutta tunsi, ettei kestäisi enää kauan. Nyt olisi mahdollisuus viedä loppuun se, mikä illalla jäi kesken.

Hän avasi silmänsä, kohottautui ja tajusi, että seisovaa kalua hankasi vieressä lojuva kaljupää. Viha ryöpsähti ja Kauno iski saman tien muutaman kerran kasvoihin tunkeilijaa, joka alkoi kirkua apua naisen äänellä. Ovi tempaistiin auki ja huoneeseen ryntäsi kolme mustaa miestä. He löivät Kaunoa ensin nyrkeillä, kiskoivat sitten lattialle ja alkoivat potkia.

Kauno ehti vielä tajuta vieruskaverinsa nousevan vuoteesta, näki tämän suupielestä valuvan veren, terhakat rinnat ja jalkovälin paljaan vaon. Hän ymmärsi, että kyseessä oli sama tyttö, joka oli yöllä ollut niin ihanan kaunis. Silloin naisella oli kuitenkin ollut peruukki.

Kauno ei osannut paikallista kieltä, hädissään hän puhui suomea, kun yritti pyytää anteeksi erehdystään. Sitten hän koetti englanniksi, mutta miehet eivät kuunnelleet tai

ymmärtäneet. He raahasivat hänet ulos, heittivät karkealle soralle, ottivat notkeat seipäät ja alkoivat lyödä niillä.

Kun Kauno vihdoin heräsi, hän tajusi lojuvansa jossain joenrantapöheikössä alastomana ja verissään. Aurinko paistoi kuumasti, kimaltavasiipiset hyönteiset surisivat ympärillä, musta lintu istui läheisen puun oksalla, tuntui kiroavan ja näytti tuijottavan häntä vuoroin kummallakin silmällä.

Kauno kömpi ylös, taittoi muutaman lehtevän oksan, joita piti keskivartalonsa suojana. Hän kulki pitkin joen vartta seurailevaa tietä, kunnes tapasi ihmisiä, jotka toimittivat hänet sairaalaan.

Hän joutui makaamaan sairaalakäytävällä, jossa kulki ihmisiä kuin juna-asemalla, oli hoitajia, hoippuvia potilaita, perheitä, jotka olivat tulleet tapaamaan omaisiaan. Paikallisia poppamiehiä liikkui myös juhlatamineissaan. He lukivat loitsuja ja varmistivat, että jumalat olivat suotuisia paranemiselle.

Kauno ei ymmärtänyt henkilökunnan puhetta. Vihdoin joku tuli kysymään häneltä: *Do you have any problems?* Kysyjä häipyi heti vastauksen saatuaan.

Hänelle tehtiin erilaisia kokeita, otettiin verinäytteitä, mutta muuta hoitoa ei ollut. Vihdoin hän kaikesta huolimatta toipui, mutta tunsi ajoittaista huimausta ja sai välillä jonkinlaisia epilepsiakohtauksia.

Oli selvää, ettei hän voinut enää työskennellä laivalla.

Ainoaksi vaihtoehdoksi jäi palata Suomeen.

Nyt hän oli jo sopinut asiat ja ainakin määräaikainen eläke olisi tiedossa. Muutenkin elämä oli pahan notkahduksen jälkeen menossa parempaan suuntaan. Alkuun hän oli aikonut jäädä Helsinkiin, koska Lahdessa ei ollut enää läheisiä sukulaisia. Äiti oli kuollut pian hänen lähdettyään merille. Sen jälkeen isä oli muuttanut Ruotsiin eikä vastannut kirjeisiin.

Kauno ei ollut kuitenkaan kotiutunut pääkaupunkiin. Niinpä hän oli käynyt Lahdessa järjestelemässä asioita ja saanut sieltä asunnon. Vielä kun löytäisi sopivan naisen, niin mikä olisi parempi paikka asettua aloilleen kuin entinen kotikaupunki.

3

Komisario Erkki Heittola selaili edessään olevia pitkäkestoisen rikostutkinnan papereita ja unohtui joskus katselemaan ikkunan takana ohi kulkevia työtovereitaan. Hän ei ollut vielä tottunut uuteen poliisitaloon. Alun perin rakennus oli ollut Hennalan varuskunta-alueen muonituskeskus. Toki sisusta oli uusittu melkein kokonaan, mutta jonkin verran oli säilytetty entistä seinäpintaa ja lattiaa.

Hennalan ympäristössä oli Heittolan mielestä kiehtovaa historian havinaa. Punatiilisten kasarmien rakentaminen aloitettiin jo Venäjän vallan aikana. Peruskivi laskettiin vuonna 1911 ja maapohja siunattiin pyhitetyllä vedellä ja kirkon rukouksella. Vallankumouksen tuoksinassa 1917 venäläiset joukot poistuivat Hennalasta. Suomen sisällissodan jälkeen alueella oli hävinneen osapuolen vankileiri ja punaisten teloitustaikka. Sen jälkeen Hennalan kasarmi toimi vuosikymmenien ajan suomalaisten sotilaiden varuskuntana.

Entiseen muonituskeskukseen sijoitetun poliisilaitoksen käytettävissä olevat tilat eivät olleet suuret, vain päällystöllä oli omat työhuoneet. Muut poliisit työskentelivät avokonttoreissa, joista useimmat eivät pitäneet.

Komisarion huoneen koko oli kymmenen neliötä. Ovi-seinän suurista ikkunoista avautui näkymä viereiselle käytävälle, joten Heittolasta tuntui kuin olisi työskennellyt akvaariossa.

Pöydällä oli uusi tietokone, seinällä ilmoitustaulu, yhdellä seinustalla kaappitilaa runsaammin kuin ennen. Entisen sohvan sijaan oli vain yksi tuoli vieraita varten, eikä sinne juuri enempää olisi mahtunutkaan.

Heittolan mielestä huone oli karu ja siisti kuin sairaalassa. Pöydällä oli sentään pari valokuvaa. Toisessa oli hänen tyttärensä Maiju, jolla oli sylissä Heittolan ensimmäinen lapsenlapsi, neljävuotias Helena. Toisessa kuvassa oli tummaihoisen nuori nainen, Tarun tytär Samira, jota kutsuttiin Miraksi.

Heittola nojautui taaksepäin ja ajatteli, että syytti turhaan mielialastaan työympäristöä. Pahin syyllinen siihen taisi olla tämä etelän syksy. Päiväkausien ajan ilma oli ollut sumuista, tihkusateista, jotenkin masentavaa.

Hän mietti äskettäin viettämänsä aikaa Lapissa. Siellä oli ollut kuulasta ilmaa, tunturimaisemia, kirkasvetisiä puroja, tilaa olla, elää ja hengittää.

Heittola oli kerran ollut muutaman viikon Enontekiöllä kaamoksen aikaan. Siellä ei ollut hänestä lainkaan niin ankeaa kuin etelässä vesituhnuisina päivinä. Pohjoisessa lumi toi pimeyteen pehmeää valoa. Vaikka aurinko ei keskitalvella nouse lainkaan näkyville, se liikkuu melko pitkään juuri taivaanrannan alapuolella. Päivä Lapissa oli oikeastaan vain viipyilevä aamu- ja iltasarastus, ja sininen hämärä tuntui hyvin rauhoittavalta.

Hänen mielessään välähti ajatus, millaista olisi, jos hän nyt lähtisi lomailemaan Lappiin komisario Nora Sirenin kanssa. Tällä kertaa ei olisi rikostutkintaa riesana. Lumi tulisi aikaisin. He voisivat hiihtää jollekin laavulle, sytyttää tulet, keittää kahvit, paistaa makkaraa ja ruokkia rohkeaa kuukkeliä. Tykkylumen kuorruttamat kapeat kuuset seisosivat ympärillä kuin hiljaisuutta arvostavat ystävät.

Nykyisin oli revontulimajoja, joissa pystyi yöpymään

lämpimästi ja turvallisesti tähtitaivaan alla. Heittola ei oikein pitänyt tuollaisista turistipyödyksistä, mutta nyt hän leikitteli ajatuksella, että olisi toisaalta kiehtovaa viettää yö sellaisessa kodassa, kun ulkona olisi paukkupakkanen ja revontulet loimuaisivat taivaalla. Kuitenkin sisällä, vällyjen alla olisi hiljaista, viipyilevää yhdessäoloa, läheisyydestä nauttimista.

Heittola huokasi, Taru ei ollut halunnut rakastella kertaakaan sen jälkeen, kun hän oli tullut Lapista. Ensin syynä oli ollut se, että Heittola tarvitsi aikaa toipuakseen vammoistaan. Sitten Taru oli sattunut näkemään, kun Heittola oli tavannut Teerenpelissä entisen ylikomisarion, Pauliina Karjusaaren.

– Saatana! Heittola ärähti ja kumautti nyrkillä pöytää.

Hän tajusi, että oli itse sössinyt asiansa, ajanut heidän suhteensa karille. Karjusaari oli ollut harha-askel. Hän oli ollut Heittolan vastaveto sille, että Taru oli jonkin aikaa ollut Järvenpäässä ja alkanut viihtyä vapaa-ajalla erittäin hyvin entisen työkaverinsa kanssa. Heidän tiiviistä ystävyystään oli levinnyt edelleen juoruja Lahteen, ja ne olivat kirvelleet Heittolan mieltä. Hän oli kokenut jääneensä sivuun ja oli tilannetta rauhoittaakseen lähtenyt Lappiin. Sattumalta Lapissa oli ollut komisariona Nora Siren, johon Heittola oli aikoinaan ollut ihastunut. Ystävän murhan tutkinta oli pakottanut heidät yhteistyöhön.

Karjusaarta Heittola ei kaipaillut, oli vain käynyt tämän kanssa juttelemassa. Noraan hän kuitenkin oli aikoinaan ollut todella rakastunut. Lapin-reissulla hän oli huomannut, että heidän välillään kipinöi edelleen. Parina yönä Nora oli osoittanut hyvin selvästi, että olisi halunnut lämmittää heidän suhdettaan.

Hän oli torjunut Noran ja kieltäytynyt, koska oli päättänyt parantaa tapansa.

– Mutta minkä helvetin takia? Heittola ärähti vihaisena itselleen.

Ovi tempaistiin auki. Rikosylikonstaapeli Taru Lund tuli ilmeisesti avovaimon oikeudella koputtamatta sisään.

– Samaa tässä minäkin ajattelen, Taru sanoi. – Jos me se tiedettäis, niin voitaisiin päästä eteenpäin.

Heittola hätkähti, mutta tajusi sitten, että Taru puhui murhasta, joka oli tapahtunut silloin, kun hän oli ollut Lapissa. Tapauksen aineisto, valokuvat ja muu esitutkintamateriaali olivat parhaillaan levitettyinä hänen pöydälleen.

Lapakiston luonnonsuojelualueelta, erään nuotiopaikan läheisyydestä, oli löydetty miehen ruumis. Hänet oli oikeuslääkärin mukaan surmattu retkikirveellä ja kroppa oli kätkeyty liikuntavammaisia varten rakennetun esteettömyyspolun alle. Se oli maannut siellä pitkään, kunnes haju oli saanut kävelyllä olleen pariskunnan uteliaksi.

Löydetäessä ruumis oli ollut jo mätänemistilassa, ihossa oli ollut vihreitä läiskiä, joku eläin oli jyrsinnyt osan kasvoista pois ja syönyt toisen käden sormet. Ihmisiä alueella oli liikkunut paljon, eivätkä tekniikan miehet olleet löytäneet merkkejä, jotka olisivat voineet johtaa tekijän jäljille. Edes astaloa ei ollut löydetty, vaikka lähialueita oli haravoitu suurella joukolla metallinetsimiä apuna käyttäen.

Uhri oli lopulta pystytty tunnistamaan, kun hänen hampaansa tutkittiin ja röntgenkuvattiin ja näitä tietoja verrattiin kadonneiksi ilmoitettujen henkilöiden hammas-tietoihin.

Selvisi, että kuollut oli 42-vuotias Lahdessa syntynyt Mauri Hartonen, joka oli pitkään ollut Helsingin telakalla työssä ja oli äskettäin muuttanut takaisin Lahteen.

Mauri Hartosella ei ollut rikosrekisteriä eikä nykyisin läheisiä ystäviä Lahdessa. Miehen naapurit Kivistönmäellä olivat kuvanneet häntä eristäytyväksi, synkän oloiseksi

tyypiksi, joka vastaan tullessaan ei tervehtinyt ketään, vaan koetti välttää katsomasta ihmisiä silmiin.

Heittola oli tutkinut esitutkinta-aineistoa, ja hänen mielessään oli pyörinyt kysymys: minkä helvetin takia tuollainen hissukka on tapettu?

Hän työnsi tuolia taaksepäin ja katsoi Tarua, joka oli jäänyt seisomaan ovensuuhun.

– Tuosta aineistosta ei saa kovin paljon tolkkua, Heittola sanoi. – Taitaisi olla paras, jos käyn itse sitä paikkaa katsomassa.

– Siellä ei ole enää mitään näkemistä, koska jälkiä ei löytynyt silloinkaan, kun tapaus oli tuorempi.

– Silti minun on helpompi hahmottaa asia, jos näen paikan.

– Siitä vain, Taru kohautti harteitaan.

– Oletko jo niin leppynyt, että voit lähteä luontoretkelle mun kanssa? Heittola sanoi ja yritti naurahtaa.

– Leppymisestä en tiedä, mutta työasiat hoidetaan kuten ennenkin.

4

Kauno havahtui ajatuksistaan ja siemaisi olutlasinsa tyhjäksi. Hän meni asemalle, nousi Lahteen menevään junaan ja tervehti iloisesti kanssamatkustajia. Joku murahti vastauksen, mutta useimmat näkivät jotain kiinnostavaa ikkunan takana. Kauno huomasi naisen, joka vilkaisi häneen päin. Nainen oli miellyttävän näköinen ja ehkä vielä kylmissään, sillä nahkatakin kaulukset olivat ylhäällä ja vetoketju tiukasti kiinni.

– Onko tässä vapaata?

– Näissä junissa on etukäteen varatut paikat.

– Mutta tätä ei näköjään ole varattu, Kauno sanoi, nosti laukkunsa ylös ja istui naisen viereen.

Nainen hymähti itsekseen.

Juna lähti liikkeelle, se keinahteli hiukan ja kolkahdelti rauhoittavasti. Edelleen Kauno nautti siitä, että oli matkalla jonnekin. Juuri se tunne oli saanut hänet viihtymään niin kauan merillä.

Kummastusta hänessä herätti, miten Helsinki radan varrella oli muuttunut hänen poissaolonsa aikana. Pasi-lan asema ei enää ollut asema, vaan suuri joukkoliikenne-terminaali valtavan kauppakeskuksen yhteydessä.

Mutta näitä muutoksia hän piti innostavina ja mielenkiintoisina.

Kun juna jatkoi matkaa, Kauno sulki silmänsä ja ajatteli mitä tekisi Lahdessa. Määräaikainen tapaturmaeläke

turvaisi toimeentulon, joten työpaikan etsimisen kanssa ei olisi kiirettä. Hän tutustuisi kaupunkiin ja koettaisi löytää uusia ystäviä. Entisiin tuttuihin hän ei aikonut ottaa mitään yhteyttä.

Mutta kotiseutuaan hän oli kaivannut, kalaisaa Vesijärveä, varjoisia metsäpolkuja, Salpausselän harjua, jossa arat kangasvuokot putkahtivat joka kevät kuin yllättäen esiin. Lapsuuden muistot olivat laivamatkoilla kertautuneet hänen mielessään. Siksi hän halusi palata ja aloittaa tutulla seudulla uuden elämänvaiheen.

Kauno torkahti ja havahtui, kun ikkunan vieressä istuva nainen otti lehden laukustaan ja alkoi lukea.

Silmiään raottaen Kauno katsoi naisen profiilia. Pyöreä poski, pieni finninalku leuassa, hiukan pysty nenä, kauniisti kaartuvat kulmakarvat, silmän alla hentoja ryppyjä, suupieli nytkähti joskus kuin hermostuneisuuden merkinä.

Kauno nuuhki varovasti.

Samalla laivalla oli ollut konemestari, joka oli erikoistunut tuoksuihin. Hän osteli satamista kaikenlaisia hajuksia. Tapaamiltaan naisilta hän pyysi usein hajuveistä tai jonkin asusteen, joka on ollut lähellä naisen ihoa. He istuivat tuntikausia hytissä ja nuuhkivat hajuvesiä ja naisten käyttämiä vaatteita. Konemestari teki samalla matkaa muistoihin. Kauno puolestaan oppi, että tuoksut saattoivat kertoa ihmisestä enemmän kuin ulkonäkö. Hän kehittyi harrastuksessaan melko hyväksi. Konemestari jopa intoutui kehumaan häntä luonnonlahjakkuudeksi.

Nyt nainen avasi takkia ja Kauno henkäisi syvään.

Tumma, arvoituksellinen hajuvesi, hän eritteli mielessään. Hiukan seksikäs, mutta ei päälleikävä, joten sopii tällaiseen päiväkäyttöön. Hän ei muistanut hajuveden nimeä, mutta muisti, että pullo oli ollut naisen vartalon muotoinen.

Kuva nousi elävästi mieleen. Konemestari istui vuoteen reunalla, silitteli etusormella pientä pulloa ja nuuhki sitä. Hän selitti, että tämä tuoksu on saanut inspiraationsa Ede- nin puutarhasta, paikasta, jossa nainen tapaa miehen ja tarina saa alkunsa.

Hajuvedet olivat silloin myös Kaunon mielestä kiehtovia. Nykyisin ne kuitenkin häiritsivät häntä, koska peittivät helposti henkilön ominaistuoksun.

Konemestari oli kertonut hänelle, että ihmisellä on lähes neljäsataa erilaisiin hajumolekyyleihin reagoivaa hajureseptoria. Koiralla niitä oli yli kaksinkertainen määrä. Niinpä koira voi haistaa sellaisia asioita, joita ihminen ei voi. Konemestarin käsityksen mukaan myös ihminen pystyi harjoittelemalla kehittämään hajuaistiaan.

Kauno ei ollut kovin aktiivisesti jaksanut harjoitella, luontaiset taidot olivat riittäneet. Viime aikoina hän oli kuitenkin huomannut, että Mosambikissa tapahtuneen onnettomuuden seurauksena hänen hajuaistinsa oli entisestään tehostunut. Piekseminen oli jättänyt häneen joitakin vauriota, mutta ilmeisesti herkistänyt aisteja, ainakin aktivoinut melkoisen määrän lisähajureseptoreja.

Kauno veti syvään henkeä ja koetti keskittää ajatukset vieressä istuvaan naiseen. Tämä oli arviolta kolmekymppinen, hoikka ja tummahiuksinen. Ulkonäkö ei kuitenkaan ollut Kaunon mielestä tärkeintä. Hän oli aistinut luonnollisen tuoksahtuksen ja halusi kokeilla pystyisikö tunkeutumaan hajuveden sekä muiden kemiallisten aineiden muodostaman rintaman läpi.

Hän kallistui hiukan vieruskumppaniinsa päin ja lähti tutkimusmatkalle sieraimet väristen. Aluksi vaikutti siltä, että edessä oli varsinainen tiheikkö, pulloista ja purkeista hankittu tuoksumuuri, joka esti tunkeutumasta syvemmälle. Kauno keskittyi erittelemään keinotekoisia

hajuraitoja, siirteli niitä sivuun ja koetti löytää sen, mikä oli aitoa.

Nainen käänsi lehden sivua, ja kiehtova tuoksu löyhähti vielä selvemmin. Se toi elävästi Kaunon mieleen Brasilian satamakaupungin Vitorian, sen yölliset kirkkaat valot, verkkaisesti rantaan kohisevat mainingit ja hiukan samantyyllisen ruskeasäärisen tytön. Tälläkin naisella oli tummat, pitkät hiukset, tosin sidottuna poninhännäksi. Muisto oli viiltävän kipeä, mutta samalla niin kaunis, että Kauno henkäisi turhankin syvään.

Nainen kääntyi ja katsoi ihmeissään.

– Syksy tekee ihmisen onnelliseksi, Kauno selitti.
– Nautin erityisesti täyteläisistä tuoksuista, joita väistyvä kesä jättää jälkeensä.

– Niin, nainen ynähti.

– Olemuksessasi on juuri samanlaista pehmeää kypsymystä.

Nainen pudotti lehden syliinsä ja kääntyi ikkunaan päin.

Kauno ahmi naisen ympärillä leijuvaa tunnelmaa kuin liuotteiden imppaajat ennen Kärpäsenväen aurinkoisella rinteellä. Hän nautiskeli tovin, alkoi sitten puhua, kehui naisen niskaa, sanoi kuinka hauskoilta pienet villit kiharat näyttivät poninhännän alla.

– Ne ovat kuin karkumatkalla, hän naurahti. – Tekisi mieli puhaltaa niihin.

– Puhaltele vain itsekseksi, nainen puuskahti, nousi, otti takkinsa, lehtensä sekä laukkunsa ja vaihtoi paikkaa.

– Se oli hauskaisti sanottu, Kauno sanoi hänen peräänsä.

Nainen oli siirtynyt käytävän toiselle puolelle ikkunan viereen. Hän selvästikin yritti keskittyä lehteensä, mutta vilkaisi välillä entiseen vieruskumppaniinsa päin. Kun katseet hipaisivat toisiaan, Kauno iski silmää, mutta ei saanut vastakaikua.

Sitten Kauno päätti noudattaa naisen neuvoa ja puhallella itsekseen. Hän alkoi hönkäällä ikkunalasiin höyryä, johon piirsi sormella iloiset kasvot. Ne haalistuivat nopeasti pois.

Hän puhalsi taas, melkein suuteli ikkunaa, piirsi uuden hymynaaman.

Kaunoa vastapäätä, kapean pöydän takana istui mies, joka nosti katseensa kirjasta ja katseli ihmetellen.

– Ihmiset eivät osaa ottaa vastaan myönteistä palautetta, Kauno sanoi hänelle. – Murjottavat vaikka meillä kaikilla on niin paljon aihetta iloon.

– Minua ei paljon naurata, mies sanoi. – Vaimoni kuoli kuukausi sitten.

– Nythän sinulla on aikaa lukea, rauhoittua ja nauttia elämästä.

Mies hymähti, mutta tuntui ottavan neuvon vakavasti, koska keskittyi taas kirjaan. Kauno naputteli sormillaan pöytää ja tuijotti viereisellä moottoritiellä lipuvaa autovirtaa.

– Minäkin olen lukenut äskettäin kirjan, hän sanoi vihdoin. – Se kertoi muovien vaikutuksesta ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin.

– Aha, mies sanoi.

– Me emme tule edes ajatelleeksi, miten muovi ympäröi meitä. Sitä on kaikkialla. Muovi on ottanut meidät tiiviiseen syleilyyn.

– Vai niin.

– Muovi on eloton, melkein tuoksuton, hyvin vastenmielinen aine.

– Eihän se normaalisti paljon haise, mies totesi ja yritti keskittyä kirjaan.

– Olen nähnyt Tyynenmeren jätepyörteen, Kauno jatkoi. – Se on valtava roskalautta, jossa on muovipusseja ja muovipulloja. Pyörre on kuusi kertaa Ranskan kokoinen.

– Onhan se melkoinen, mies myönsi.

– Miksi me emme opi mitään? Ensin me ostamme muoviin pakatun ruuan. Sitten ostamme muovikassin, jolla kannamme muovipaketit kotiin. Käytön jälkeen laitamme muovipaketit taas muovipussiin ja sen muovipussin muovisäkkiin.

– Jaa.

– Harva ihminen tulee ajatelleeksi, miten kokonaisvaltaisesti muovi täyttää elämämme. Me luulemme, että muovi on ystävämme ja auttajamme.

Mies ynähti, mutta Kauno ei saanut selvää oliko kommentti myönteinen vai kielteinen.

– Muovisista ruumisarkuista en ole kuitenkaan kuullut. Oletko sinä?

– Ei pahemmin kiinnosta.

– Muoviarkuissa sentään voisi olla jotain järkeä, niitä ei ainakaan heitetä mereen kellumaan. Ja kyllä ihmisen pitää kaiken tämän hulinan keskellä ajatella ikuisuusasioitakin. Mikä olisi sen ikuisempi kuin muovinen ruumisarkku? Nykyisin tehdään pahvisiakin arkkuja, mutta miksi? Voiko olla harmaampaa kuolemaa kuin vainaja pakattuna aaltopahvilaatikkoon? Sen sijaan joku iloisen värinen...

– Minä luen nyt.

– Se on todella järkevää. Minunkin olisi taas aika tarttua kirjaan. Itse asiassa haluaisin lukea jonkun hilpeän ja elämäniloisen kirjan. Olen vasta viime aikoina huomannut, että kaikista asioista voi löytää valoisan puolen.

Mies ei vastannut eikä nostanut katsettaan. Kauno alkoi kertoa laveasti kahdesta muumioituneesta ruumiista, jotka olivat löytyneet laivan konehuoneen komerosta.

– Miehillä oli toivorikas ilme kasvoilla, he istuivat kädet toistensa kaulalla dominonappulat kourassa ja uskoivat olevansa matkalla luvattuun maahan.

Käytävän toiselle puolen siirtynyt nainen nousi seiso-
maan ja Kauno havahtui.

– Ei, mutta mehän olemme jo tulossa Lahteen. Valitetta-
vasti minun täytyy lähteä. Oli tosiaan hauska jutella.

Kauno läimäytti lähtiessään tuttavallisesti miestä olalle.

– Hyviä lukuhetkiä sinulle. Älä kuitenkaan unohda elää.

Asemalla Kauno kiiruhti junassa olleen naisen perään ja
alkoi kävellä asemakäytävää pitkin tämän rinnalla.

– Meiltä jäi hiukan juttu kesken, hän sanoi. – Tarkoi-
tukseni ei ollut tunkeilla, mutta teen tutkimusta tuoksujen
merkityksestä ihmissuhteille.

– Ja minut otit noin vain tutkimuskohteeksi, nainen
tokaisi.

– Lumoavan tuoksusi takia.

He nousivat portaat ylös ja menivät aseman ohi kadulle.

– Olisin halunnut pelkäästään keskustella, kuulla vaiku-
telmiasi ja kokemuksiisi tuoksujen merkityksestä, Kauno
jatko.

Nainen pysähtyi.

– Minua kyllä kiinnostavat kaikenlaiset oudot asiat, hän
sanoi ja hymyili yllättävän lämpimästi. – Nyt ei ole kuiten-
kaan aikaa, joten soita joskus, katsotaan sitten.

Hän ojensi Kaunolle käyntikortin ja meni pysäköinti-
alueelle. Hopeanvärisestä Mercedes-Benz -urheiluautosta
nousi vanhempi mies, jolla oli sininen irtotakki ja sini-
kukallinen paita. Takin rintataskuun oli huolettoman nä-
köisesti työnnetty paidan sävyinen liina.

He suutelivat pikaisesti, menivät autoon ja lähtivät liik-
keelle.

Kauno jäi katsomaan Mersun perään. Sitten hän vilkaisi
käyntikorttia, jossa luki kirjailija Nanna Eräsaari, kortissa
oli puhelinnumero, mutta ei osoitetta. Kauno nosti kortin
nenänsä alle. Siitä erottui enää vain hentoinen tuoksu. Se

tuntui kiehtovalta, mutta Kauno ajatteli, ettei hänellä kuitenkaan olisi mahdollisuuksia tuollaiseen naiseen.

– Kane, oletko se sinä? kuului huuto aseman ovelta.

Kauno tunsu heti äänen, mutta ei ollut kuulevinaan, vaan lähti nopein askelin kävelemään keskustaan päin. Hetken kuluttua hän vilkaisi taakseen, kukaan ei näyttänyt seuraavan.

5

Heittolalla oli jo takki yllään, kun Taru tuli ilmoittamaan, ettei hän ehdikään Lapakistoon. Hakkapeliittapatsaan luona oli ollut tappelu, jonka seurauksena yksi mies oli kuollut.

– Päätekijän tuntomerkit ovat melko hyvät. On viitteitä siitä, että sama tyyppi heilui puukon kanssa viikko sitten.

– Selvä, Heittola sanoi. – Menen sitten yksin luonnonpuiston retkelle.

– Minähän sanoin, että se on turhaa. Mitä luulet löytäväsi, kun tekniikkakaan ei saanut sieltä mitään irti?

– Haluan vain luoda paikasta oman mielikuvan.

– Ota grillimakkaraa mukaan, ettei ole aivan hukka-reissu.

Tarun hymyssä ei ollut todellista lämpöä.

Heittola seiso i hetken ja katsoi avovaimonsa jälkeen. Takkia riisumatta hän istui pöytänsä ääreen ja pyöritteli mietteissään tuolia edestakaisin. Ei tosiaan hyvältä näyttänyt, jos yhteistyö oli tällaista. Myös kotona Taru oli viime aikoina ollut lyhytsanainen, ei suostunut kunnolla keskustelemaan.

Nytkin Taru olisi aivan hyvin voinut laittaa vaikka Lujasen selvittämään puukotusjuttua. Hän ei ilmeisesti vain halunnut lähteä Heittolan kanssa luontoretkelle, ja sillä selvä.

Mutta heidän suhteessaan moni asia oli entistä epäselvempi.

Puhelin soi, Heittola vastasi, kuunteli hetken ja nousi sitten.

– Tietysti se kiinnostaa, odottele siellä.

Tutkintasihteeri Virpi Stark tuli paperien kanssa Heittola käytävällä vastaan.

– Minne olet menossa?

– Kaupungille tapamaan yhtä ystävää.

– Tarvitsen muutaman allekirjoituksen.

– Nyt hetikö?

– Ei näillä niin kova kiire ole.

– Hoidetaan se, kun tulen takaisin.

– Selvä.

Heittola kävi kuittaamassa itselleen tutkimusryhmän auton ja meni pysäköintialueelle. Mielessä välähti, että jos laitos olisi edelleen ollut Salininkadulla, hän olisi hyvin voinut mennä kävellen. Hennalassa oli yleensä turvaututtava autoon.

Hän ajoi Lahden keskustan toriparkkiin ja käveli sieltä kahvila Sinuheen.

Pauliina Karjusaari istui lasikuistilla kahvikuppi edessään.

He olivat nähneet toisensa ainoastaan kerran Heittolan Lapin-reissun jälkeen. Silloin Pauliinalla oli ollut Lahdessa kokous. He olivat tavanneet ensin päivällä Mamma Mariassa ja menneet vielä illalla istumaan Teerenpeliin. Alkuilta oli sujunut mukavasti, kun he olivat muistelleet koomisiakin käänteitä saanutta yhdessäoloaan. Mutta muutaman oluen jälkeen Pauliina oli herkistynyt ja tunnustanut, että haluaisi edelleen jatkaa heidän suhdettaan. Heittola ei kuitenkaan ollut siihen valmis.

Pauliina oli jäänyt hotelli Seurahuoneelle yöksi, mutta Heittola oli mennyt taksilla kotiinsa Kukkilaan.